

Юлія КОВАЛЕНКО

м. Запоріжжя

Проблема підвищення ефективності фізкультурно-оздоровчої роботи в дошкільних навчальних закладах

У статті висвітлюються сучасні проблеми фізичного виховання дітей в дошкільних навчальних закладах, визначаються шляхи їх вирішення. Автор акцентує увагу на підготовці висококваліфікованих фахівців на факультетах фізичного виховання у вищих навчальних закладах до роботи з дітьми дошкільного віку, як одного з пріоритетних шляхів вирішення цієї проблеми.

Сьогодні є звичними тривожні дані про систематичні погіршення стану здоров'я, зниження рівня фізичної і рухової підготовленості дітей дошкільного віку. І хоча дані про кількість таких дітей суперечливі, всі дослідники погоджуються у головному, що ці негативні тенденції продовжують свій розвиток. У системі дошкільної освіти України простежуються негативні процеси, які пов'язані, в першу чергу, з економічними труднощами, які переживає сьогодні наша держава і суспільство. Соціальна незахищеність населення й економічні проблеми освіти вражають дошкільну освіту раніше, ніж інші її ланки¹.

У коментарі до Базового компонента дошкільної освіти в Україні зазначено, що цілісний розвиток дитини як особистості – це головна мета модернізації дошкільної освіти на сучасному етапі розвитку держави, а це, зокрема, передбачає турботу про здоров'я дошкільника – стан повного фізичного, духовного і соціального благополуччя, психічний комфорт, позитивне самопочуття, спокій, рівновагу, задоволення, а не лише відсутність хвороб і фізичних вад².

Саме тому основними завданнями дошкільного навчального закладу (ДНЗ) в галузі фізичної культури є: охорона і зміцнення здоров'я дітей, формування життєво необхідних рухових умінь дитини відповідно до її індивідуальних особливостей, розвиток фізичних якостей, накопичення елементарних знань про фізичну культуру; створення умов для реалізації потреби дітей в руховій активності; виховання потреби в здоровому способі життя; забезпечення фізичного і психічного благополуччя. З огляду на вищезазначене, стає очевидним, що вирішення питання збереження і зміцнення здоров'я дитини насамперед залежить від якості освіти дошкільників в галузі фізичної культури.

Необхідність оновлення освіти дошкільників в галузі фізичної культури викликана декількома причинами. По-перше, підвищенням хронічної захворюваності дітей дошкільного віку і введенням в програму багатьох дошкільних навчальних закладів занять із лікувальної фізичної культури. По-друге, недостатній рівень професійної підготовленості фахівців, що організують фізкультурно-оздоровчу

¹ Кожухова Н.Н., Рыжкова Л.А., Самодурова М.М. Воспитатель по физической культуре в дошкольных учреждениях. – М.: Академия, 2002. – 320с

Степаненкова Э.Я. Теория и методика физического воспитания и развития ребенка. – М.: Академия, 2001. – 368 с

² Коментар до Базового компонента дошкільної освіти в Україні: Наук.-метод. посіб. /Наук. ред. О.Л. Кононко. – К.: Ред. журн. «Дошкільне виховання», 2003. – С.20.

роботу в ДНЗ. По-третє, введенням в освітню роботу дошкільного навчального закладу нових оздоровчих технологій, а також відкриттям у вищих навчальних закладах спеціалізації "Фізичне виховання дітей дошкільного віку".

Отже дошкільний вік є одним із найбільш відповідальних періодів життя людини щодо формування фізичного здоров'я і культурних навичок, які забезпечують його вдосконалення, зміцнення і збереження в майбутньому. Сьогодні відомо, що 40% захворювань у дорослих були "закладені" в 5-6 років. Саме тому дошкільне фізичне виховання повинне формувати рівень здоров'я дитини і фундамент фізичної культури майбутньої дорослої людини.

Сьогодні не викликає сумніву, що в умовах зростання об'єму й інтенсивності навчально-пізнавальної діяльності, гармонійність розвитку організму дітей дошкільного віку неможлива без фізичної культури. Як біологічна потреба людини, рухи служать обов'язковою умовою формування всіх систем і функцій організму, збагачуючи особистість дитини новими відчуттями, поняттями, уявленнями³.

Стає очевидним, що сьогодні необхідний науковий погляд на діяльність освітніх закладів не стільки з погляду вирішення завдань навчання, скільки з погляду збереження і цілеспрямованого виховання здорового покоління.

У результаті проведеного дослідження нами було виявлено, що найголовніша проблема сьогодення і одна з важливих умов вдосконалення якості освіти дошкільників у галузі фізичної культури є професійна компетентність педагогів, які організують їхню рухову діяльність. А залучення до роботи з дошкільниками фахівців з вищою фізкультурною освітою, які розуміють специфіку роботи з дітьми дошкільного віку, володіють спеціальними професійними теоретичними і практичними вміннями та навичками в роботі з дітьми, повинно бути пріоритетним. Це помітно підвищить ефективність фізкультурно-оздоровчої роботи в дошкільному навчальному закладі.

Але аналіз вимог до організації фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми дошкільного віку та реальний його стан у дошкільних навчальних закладах свідчить про те, що фахівці у більшості випадків не на належному професійному рівні здійснюють керівництво руховою діяльністю і взагалі процесом фізичного виховання дітей, що у свою чергу породжує низку серйозних проблем, а саме: відсутність єдиної окремої нормативної програми з фізичної культури для дошкільних навчальних закладів; наявність в організації процесу фізичного виховання величезної кількості технологій, більшість із яких потрібно обережно застосовувати в роботі з дітьми дошкільного віку, особливо при відсутності у фахівців, що його здійснюють, відповідних знань, умінь та навичок; націленість занять із фізичної культури в об'ємі програми головним чином на оволодіння дітьми дошкільного віку певним набором рухових навичок, а не виховання рухових якостей, як фундаменту оптимального фізичного здоров'я; орієнтування батьків, в першу чергу, на вимоги школи щодо підготовки дитини до читання, рахування, засвоєння іноземної мови тощо, а не на фізичну готовність дітей, і в більшості випадків для педагогів і батьків цей аспект відходить на другий план; для багатьох вихователів тестування стає неприємним обов'язком і проводиться тільки для звітності, а таблиці для оцінки показників фізичного здоров'я дітей, якими рекомендується користуватись, не оновлюються по декілька років; в численних випадках у виконанні рухів вихователем під час показу дітям фізичних вправ допускаються значні помилки, недоцільно

³ Степаненкова Э.Я. Теория и методика физического воспитания и развития ребенка. - М.: Академия, 2001. - 368 с

використовуються методи навчання та способи організації дітей під час виконання рухів, організаційно-методичні вказівки використовуються без урахування віку дітей або взагалі вони відсутні, наявне незнання методики навчання рухів, особливо при доборі підводячих вправ, а також методичних умов розвитку фізичних якостей, виникнення труднощів у наданні практичної допомоги дітям та виправленні помилок; недостатність знань та вмінь з використання умов навколишнього середовища при навчанні дітей рухам та руховим діям з метою розвитку фізичних якостей, ознайомлення с правилами виконання фізичних вправ і навчання ним за допомогою ігрових ситуацій тощо. Також актуальною є проблема щодо рівня здоров'я тих людей, які організують фізичне виховання дітей дошкільного віку. У більшості випадків він виявляється низьким і взагалі у цих людей не сформована потреба в здоровому способі життя.

У ході дослідження нами також були виявлені протиріччя між нагальною потребою дошкільних навчальних закладів у фахівців фізичного виховання і законодавчими документами, які повинні регламентувати їх діяльність. Так, при затвердженні типових штатних розкладів дошкільних навчальних закладів на кожний навчальний рік посада «інструктор з фізкультури» не передбачається. Однак, завідувачі дошкільних навчальних закладів розуміючи проблему здоров'язбереження підростаючого покоління і враховуючи стан здоров'я дошкільників, виходять з такого становища і намагаються забезпечувати існування таких фахівців за власні кошти, а саме за рахунок загального фонду заробітної плати вихователів дошкільного навчального закладу. Слід зазначити, що формування кадрів у ДНЗ діє згідно старих правил 1973 р., коли були затверджені всі посади, крім інструктора з фізкультури. Це питання не розв'язане до сих пір. Крім того, проблемою сьогодення є те, що для дошкільних навчальних закладів, які мають плавательні басейни штатним розкладом також не передбачена посада тренера з плавання, тому її затвердження, якщо й здійснюється, то на місцевому рівні, але час роботи на такій посаді не зараховується як педагогічний стаж. Проте як у Законі України «Про фізичну культуру і спорт» у статті 12 чітко визначено, що «у складі педагогічних колективів дошкільних виховних та інших закладів освіти передбачаються посади фахівців з фізичного виховання»⁴. А у «Положенні про організацію фізичного виховання і масового спорту в дошкільних навчальних закладах України» чітко визначені функції інструктора з фізкультури в дошкільних навчальних закладах⁵. Що ж стосується тренера з плавання, то такої посади взагалі в дошкільному навчальному закладі не існує. Тому виникає складність, яка пов'язана з правильним і чітким оформленням фінансових документів.

Отже враховуючи вищезазначені проблеми системи фізичного виховання в дошкільних навчальних закладах, наголошуємо на тому, що на сучасному етапі потрібна мобільна система підготовки фахівців у галузі фізичної культури дошкільників, яка могла б реагувати на зміни ринку освітніх та оздоровчих послуг, оскільки сьогодні дошкільний заклад пропонує нові освітні й оздоровчі послуги, орієнтуючись на різноманітні потреби й інтереси дітей та їх батьків. Дуже важливо підготувати професійного фахівця з фізичного виховання дітей дошкільного віку, здатного здійснювати як традиційне фізичне виховання, так й активно включатися в інноваційні процеси, що відбуваються в дошкільному навчальному закладі.

⁴ Закон України «Про фізичну культуру і спорт». – К.: ВППДКНТ, 1994. – 23 с.

⁵ Положення про організацію фізичного виховання і масового спорту в дошкільних навчальних закладах України // Директор школи. - №38. – 2005. – С.25.

В Україні підготовку фахівців фізичного виховання дітей дошкільного віку здійснюють педагогічні коледжі, університети, інститути II-IV рівнів акредитації.

Але, слід зазначити, що сьогодні підготовка майбутніх фахівців до фізичного виховання дошкільників, яку здійснюють педагогічні вищі навчальні заклади та коледжі не має єдиної структури. А формування професійно-педагогічних умінь студентів, необхідних для роботи з дітьми дошкільного віку, зазвичай відбувається без визнання специфіки їхньої майбутньої діяльності, а також урахування сучасних проблем суспільства, а діючі зараз програми підготовки майбутніх фахівців із фізичного виховання для роботи з дітьми дошкільного віку не переглядалися вже багато років і, як правило, зорієнтовані загалом на роботу зі здоровими дітьми. І це в той час, коли кількість санаторних, спеціалізованих, інтернатних закладів збільшується з кожним роком. Організація фізкультурно-оздоровчої роботи в таких установах має свої особливості, вимагає специфічних знань і практичних навичок, що зумовлено станом здоров'я дітей. Також слід зазначити, що у більшості випадків специфіка професійної підготовки фахівців для сфери фізичної культури на факультетах фізичного виховання взагалі зорієнтована на майбутню роботу фахівців з дітьми шкільного віку або дорослих людей.

Результати анкетування керівників дошкільних навчальних закладів м. Запоріжжя та Запорізької області (завідуючі та методисти у кількості 35 чоловік) щодо стану підготовки інструкторів до фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми показало, що задоволені їх професійною підготовкою у вищому навчальному закладі 34,3% з опитуваних, не задоволені – 47,9%, частково – 11,2%, важко відповісти – 6,6%. Також рівнем володіння професійними вміннями фахівців із фізичного виховання незадоволені 67,2% з опитуваних керівників; рівнем їх теоретичних знань з різних питань організації фізкультурно-оздоровчої роботи – 21,5%; вмінням спілкуватися з дітьми, колективом, керівництвом навчального закладу – 12,3%. А станом здоров'я фахівців, що є цікавим факт, незадоволені 17,5% опитаних (задоволені – 9,6%, частково – 29,1%, важко відповісти – 43,8%). Отже на думку завідуючих та методистів потребує вдосконалення насамперед їх практична підготовка.

Тому, на нашу думку, найбільш ефективна підготовка фахівців до роботи з фізичного виховання у дошкільних навчальних закладах різного типу може здійснюватися на факультеті фізичного виховання за спеціалізацією «Фізичне виховання дітей дошкільного віку», де специфічною ознакою організації навчального процесу є універсальність та інтеграція змісту навчання майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту і керівників із фізичного виховання дітей дошкільного віку, а також максимальне наближення педагогічних умов навчання до специфіки роботи інструктора з фізичного виховання у дошкільних навчальних закладах різного типу, на основі оптимального рівня їх фізичної готовності.

Ми вважаємо, що у процесі підготовки майбутнього фахівця до фізичного виховання дітей дошкільного віку мають враховуватися сучасні умови, в яких йому доведеться працювати. Такий фахівець повинен також бути у своїй діяльності вихователем вихователів, який систематично підвищує методичний рівень педагогів дошкільного навчального закладу, а також батьків дітей у галузі фізичного виховання, постійно привертає їхню увагу до стану здоров'я вихованців, рівня їхньої фізичної підготовленості.

На факультеті фізичного виховання Запорізького національного університету викладачі кафедри "Теорії та методики фізичної культури і туризму" впродовж 6 років успішно готують фахівців до фізичного виховання дошкільників, які відпо-

відають вимогам сучасного дошкільного навчального закладу. Спеціалізація у підготовці студентів передбачається з третього року навчання.

Специфічною ознакою організації навчального процесу підготовки зазначених фахівців є інтеграція змісту навчання майбутніх вчителів з фізичного виховання і інструкторів фізичної культури, максимальне наближення педагогічних умов навчання до специфіки роботи інструктора з фізичної культури в дошкільних навчальних закладах, а також наявність ідеальних умов для формування здорового способу життя студентів з метою підвищення рівня їх власного здоров'я.

Наводимо неповний перелік професійно-орієнтованих дисциплін, які введені до навчальних планів підготовки фахівців за спеціалізацією "Фізичне виховання дітей дошкільного віку": "Методика фізичного виховання дітей дошкільного віку", "Особливості розвитку дітей дошкільного віку", "Організація оздоровчої роботи в дошкільних установах", "Комплексний контроль за фізичним станом дітей дошкільного віку", "Нетрадиційні методи оздоровлення дітей дошкільного віку", "Фізичне виховання в дошкільних установах різного типу", "Оздоровчі види плавання", тощо.

Роботу з підготовки кадрів для системи дошкільного виховання наша кафедра Запорізького національного університету прагне побудувати відповідно до основних напрямків оновлення дошкільного навчального закладу і тому постійно вдосконалює організаційно-методичні умови підготовки майбутніх фахівців до фізичного виховання дітей дошкільного віку.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в удосконаленні організаційно-методичних умов професійної підготовки зазначених фахівців, готових до керування складним і специфічним процесом фізичного виховання дітей дошкільного віку.

Стаття надійшла до редакції 02.08.2008

Юлія КОВАЛЕНКО

Проблема повышения эффективности физкультурно-оздоровительной работы в дошкольных учебных заведениях

Резюме

В статье освещаются современные проблемы физического воспитания детей в дошкольных учебных учреждениях, определяются пути их решения. Автор акцентирует внимание на подготовку высококвалифицированных специалистов на факультетах физического воспитания в высших учебных заведениях к работе с детьми дошкольного возраста, как одного из приоритетных путей решения этой проблемы.

Yuliy KOVALENKO

Improvement of the efficiency of physical and health-protection work in the preschool establishments

Summary

The paper deals with solving the problem of children physical training in preschool establishments. The author points on the highly-qualified teachers training in the physical training faculties of the universities for work with the children of preschool age as one of the most perspective ways in the problem solving.